

УДК 658.8:351.761.11

СЯДЗЕЛЬЦЫ КАЗЁННЫХ ВІННЫХ КРАМ: САЦЫЯЛЬНЫ ПАРТРЭТ І ЎМОВЫ ПРАЦЫ

Мяньчэня С. В.

Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт, Мінск, Беларусь

У артыкуле разглядаюцца сацыяльны склад і ўмовы працы сядзельцаў казённых вінных крам беларуска-літоўскіх губерняў у канцы XIX – пачатку XX ст. Яны былі своеасаблівымі праваднікамі дзяржаўнай палітыкі па рэгуляванні алкагольнага рынку, што вынікала з патрабаванняў да іх выключна хрысціянскай прыналежнасці і адсутнасці сувязяў з ранейшай піцейнай сістэмай. Правілы гандлю і сама асоба сядзельца павінны былі спрыяць памеранаму спажыванню алкагольных напояў. Праца сядзельцаў добра аплачвалася, але была звязана з вялікай рызыкай.

Ключавыя словы: вінная манополія; продаж алкаголю; пагромы.

TRADERS OF THE STATE WINE SHOPS: SOCIAL PORTRAIT AND WORKING CONDITIONS

Mianchenya S. V.

Belarusian State Agrarian Technical University, Minsk, Belarus

The article examines the social composition and working conditions of the traders of state wine shops in the Belarusian-Lithuanian provinces at the end of the 19th and the beginning of the 20th centuries. They were special guides of the state policy on the regulation of the alcohol market, what resulted from the requirements for their exclusively Christian affiliation and the lack of ties of the previous drinking system. Trade rules, as well as the traders personality, were supposed to promote moderate consumption of alcoholic beverages. The work of the traders was paid well, but was associated with great risk.

Keywords: wine monopoly; sale of alcohol; riots.

У 1885 г. у Расійскай імперыі пачынаецца праграма ліквідацыі корчмаў і пераарыентацыі гандлю моцнымі спіртнымі напоямі з распівачнага на вынасны: было зачынена звыш 80 тыс. піцейных дамоў, а замест іх ствараліся вінныя крамы [1, с. 11]. Віннай крамай называлася піцейная ўстанова, у якой дазваляўся продаж толькі на вынас усіх аплачаных акцызам напояў айчынай вытворчасці: гарэлкі, портэра, піва, мёда. Яны павінны былі мець вокны і дзверы на вуліцу і складацца з аднаго памяшкання, не звязанага з іншымі ці кватэрай прадаўца. У вінных крамах не павінна было быць ніякай мэблі, акрамя стойкі і паліц для захоўвання «піцей». Уладальнікі крам абавязаны былі прадстаўляць заклад у памеры 100 руб. у забеспячэнне правільнага вядзення гандлю [2, с. 20]. З пачаткам рэалізацыі дзяржаўнай віннай манополіі (працэс гэты адбываўся паступова з 1894 г., а з 1 ліпеня 1897 г. манополія распаўсюдзілася на тэрыторыю Віленскай, Віцебскай, Гродзенскай, Ковенскай, Ма-

гілёўскай, Мінскай і Смаленскай губерняў) на змену ім прыйшлі казённые вінныя крамы ці «манаполькі». На 7 губерняў іх колькасць на пачатак 1898 г. складала 3004, што адпавядала 69,5 % ад агульнай колькасці ўстаноў, што мелі права продажу алкагольных напояў. 377 з іх знаходзіліся ў гарадах (23,4 % рынку) і 2627 – у сельскай мясцовасці (53,1 %) [3, с. 185]. «Манаполькі» ажыццяўлялі продаж толькі «казённага віна»: 40° гарэлкі двух гатункаў, віно звычайнае і віно сталовае (двайной ачысткі); 57° гарэлкі і спірта. Забеспячэннем іх прадукцыяй займаліся вінныя склады.

Падборам штату – прадаўцоў крам, ці, як называлі ў службовых дакументах, сядзельцаў, займалася акруговае акцызнае праўленне ва ўзаемадзеянні з мясцовым Папярэдням аб народнай цвярозасці. Аб асобе прэтэндэнта на пасаду прадаўца наводзіліся падрабязныя дзвесткі. Яны павінны былі быць «цвярозымі і ва ўсіх адносінах добранадзейнымі». Былыя ўладальнікі корчмаў да гэтай працы не дапускаліся, як і асобы нехрысціянскага веравызнання. Пасля прыняцця на працу сядзелец прыводзіўся да прысягі на вернасць службе, і з ім складалася дамова. Сядзельцы старых вінных крам, што актыўна наймаліся на працу ў першыя месяцы манополіі, паступова да 1898 г. замяняліся новымі кадрамі, што не мелі досведа працы з алкагольнымі напоямі і старой «кабацкай школай» [3, с. 39, 130]. Акцызнае праўленне садзейнічала таксама працаўладкаванню параненых падчас руска-японскай вайны і цесна ўзаемадзеяла з Камітэтам па пошуку месцаў увечным і параненым на Далёкім Усходзе.

Лепшымі кандыдатамі ў сядзельцы казённых вінных крам лічыліся жанчыны, прысутнасць якіх павінна была прысаромець і стрымліваць пакупнікоў і, такім чынам, спрыяць змяншэнню празмернага спажывання алкаголю. У выпадку смерці сядзельца яго месца прапаноўвалі перш за ўсё ўдаве. Калі ў 1897 г. у сярэднім па імперыі жанчыны складалі 16 % сядзельцаў, то ў 1902 г. – 25 %. У беларуска-літоўскіх губернях гэты паказнік быў меншы: 12 % у 1897 г. 24,7 % сядзельцаў казённых вінных крам беларуска-літоўскіх губерняў у 1897 г. адносіліся да катэгорыі бессямейных (у сярэднім па імперыі – 17,5 %), 32,3 % былі ўласнікамі зямлі і нерухамай маёмасці, 3,2 % мелі сярэдняю ці вышэйшую адукацыю, 74 % былі праваслаўнымі, а да «рускіх» (да іх афіцыйная статыстыка адносіла таксама беларусаў і ўкраінцаў) належыла 75,7 % [3, с. 128–133].

У 1904 г. па чацвёртай акрузе Магілёўскай губерні працавалі 53 сядзельцы, з іх 11 жанчын (20,75 %) (пераважна дваранкі і дачкі святароў). Усе сядзельцы з'яўляліся хрысціянамі (6 каталікоў і 47 праваслаўных). Па сацыяльным статусе большасць складалі сяляне – 25, затым ішлі мяшчане – 12 і дваране – 9 (з іх 5 жанчын). Папярэднія заняткі гэтых асоб былі разнастайныя – земляробства (19), служачыя (7), настаўнікі (6). З найбольш экзатычных – наладчык раляў [4, арк. 25–32]. Такім чынам, сядзельцы наймаліся з хрысціянскага асяроддзя, пераважна праваслаўнага, не грэбавалі такой працай і дваране, і людзі з адукацыяй, як настаўнікі.

Адной з галоўных прычын інтарэсу да месца сядзельца былі заробкі. Заробак сядзельца залежаў ад разраду казённай крамы, які вызначаўся памерамі

продажу. Казённые крамы падыяляліся на тры разрады: першы – абарот звыш 3000 вёдзер, заробак да 700 руб.; другі – абарот ад 1500 да 3000 вёдзер, заробак да 540 руб.; трэці – абарот да 1500 вёдзер, заробак да 360 руб. У выпадку, калі даходы крамы падалі, сядзельцу захоўвалі яго заробак, але пры гэтым пераводзілі ў іншую краму з адпаведным абаротам [3, с. 39–40]. Дадзеная мера была накіравана на тое, каб у сядзельцаў не ўзнікала зацікаўленасці ў павелічэнні памераў продажу. Згодна з данымі Віцебскага Акцызнага губернскага праўлення, у 1906 г. сярэдні заробак сядзельцаў складаў каля 300 руб. у год [5, арк. 112]. Больш дакладная інфармацыя датычыцца заробкаў за 1907 г. Заробак 75 сядзельцаў вагаўся ад 720 руб. (1 чал.) да 240 (41 чал.) [6, арк. 103]. Па паведамленні «Минского Русского Слова» ў ліпені 1912 г., з 1 студзеня 1913 г. заробак сядзельцаў планавалася прывязаць да ўзроўню «дарагавізны жыцця», у сувязі з чым вызначалася шэсць класаў манаполек: першы – 720 руб., другі – 600 руб., трэці – 540 руб., чацвёрты – 470 руб., пяты – 420 руб., шосты – 360 руб. [7, с. 3].

У сакавіку 1900 г. была створана Пенсійная каса вольнаёмных служачых па казённым продажы піцей, што давала магчымасць сядзельцам і іх родным атрымліваць пенсійнае забеспячэнне. Членамі касы маглі быць асобы, маладзейшыя за 60 год, якія мелі гадавы даход не менш за 120 руб. Члены касы павінны былі рабіць узносы: 10 % гадавога даходу пры далучэнні да касы і 6 % даходу штомесяц. Акрамя таго, суму ў 3 % штомесячнага даходу сядзельца ў касу накіроўвала казна. Права на пенсію мелі асобы, што сыходзілі ў адстаўку пасля 15 год службы. Асобы, што мелі стаж ад 2 да 10 год, атрымлівалі свае ўзносы без працэнтаў па іх, тыя, хто меў стаж звыш 10 год, маглі прэтэндаваць акрамя ўзносаў на суму, што складала ад 25 да 85 % ад іх. У выпадку смерці служачага пенсія выплачвалася яго ўдаве (1/2 частка) і дзецям (1/6 частка пры жывой маці ці 1/4 частка сіротам) [3, с. 98–100].

Казённые вінныя крамы павінны былі размяшчацца ў асобных дамах, якія складаліся з раздільных пакояў для гандлю, памяшкання для захоўвання запасаў віна, 2–3 пакояў для пражывання прадаўца. Памяшканні для манаполек ці арандаваліся, ці будаваліся за кошт акцызнага праўлення. Крамы, якія размяшчаліся за межамі гарадоў, дадаткова павінны былі мець шэраг гаспадарчых пабудоў: хлёў, падстрэшак для дроў, склеп, памяшканне для размяшчэння коней і кароў [8, с. 353]. Аднак мясцовыя рэаліі ўносілі свае карэктывы, знайскі адпаведныя будынкі, асабліва ў сельскай мясцовасці, было дастаткова цяжка.

Над уваходам у краму виселі ліхтар і шыльда «Казённая вінная лавка № ...», звычайна зялёнага колеру. Нумарацыя крам была розная: гарадскія крамы атрымлівалі двухзначныя нумары, а сельскія – трохзначныя. Інвентар казённых віннай крамы складалі: парожні посуд, абраз, насценны гадзіннік, лямпа, шыльды з інфармацыяй (пра забарону распівання ўнутры і каля крамы, праверку здачы і інш.), спецыяльны нож для пагашэння этыкетак.

Гандлёвае памяшканне падыялялася на дзве часткі высокім прылаўкам, над якім была рама з папярэчынамі, у якія ўстаўлялася сетка. У гарадах прылавак зверху рэкамендавалася аббіваць цынкам, у сельскай мясцовасці – проста

фарбаваць. Абмен прадукцыяй і грашыма адбываўся праз дзверцы ў рашотцы. З боку сядзельца ў прылаўку было дзве скрыні для захоўвання грошай, якія зачыняліся на замкі. На сцяне за прылаўкам размяшчаліся паліцы з таварам. З гандлёвага памяшкання ішоў ход у кладоўку, у якой захоўваліся запасы алкаголю. Іншы ход вёў у жылыя памяшканні [9, с. 170–171].

Сядзелец павінен быў прытрымлівацца наступных правіл: продаж ажыццяўляўся толькі за наяўныя грошы, забаранялася прадаваць гарэлку п'яным і непаўналетнім. Час продажу «казённага віна» жорстка рэгламентаваўся. У гарадах манаполькі павінны былі працаваць з 7 да 22 гадзін, у сельскай мясцовасці ў перыяд з красавіка па жнівень – да 22 гадзін, у астатні час – да 20. У нядзелю і іншыя святочныя дні продаж ажыццяўляўся толькі пасля завяршэння літургіі і да 20 гадзін, а ў зімовы час – да 18 гадзін. Цалкам забараняўся продаж у першы дзень Вялікадня і Нараджэння Хрыстова, падчас пераадвелькоднага тыдня, валасных сходаў і судаў, мабілізацыі, калі крама знаходзілася недалёка ад прызыўнога ўчастка, у выпадку смерці сядзельца ці члена яго сям'і, калі тыя жылі ў памяшканні, звязаным з крамай, да моманту вынасу цела, заразнай хваробы адзначаных асоб да моманту дэзінфекцыі памяшкання [3, с. 46–47].

За неахайнае трыманне крамы на сядзельца накладваўся штраф ад 1 да 3 руб. За ўтойванне часткі прыбытку ці за продаж гарэлкі з транспарту – 2–3 руб. За ілжывыя сведчання аб кошце правозу гарэлкі ў краму са склада – 5 руб. За растрату грошай было прадугледжана звальненне. Здараліся выпадкі звальнення сядзельцаў і за «неодобрительное поведение» [10, арк. 101адв. – 103].

Працэс продажу ў краме не павінен быў спыняцца. Для гэтага быў уведзены яшчэ адзін штат супрацоўнікаў – запасныя сядзельцы. Гэтыя прадаўцы абавязаны былі прыязджаць у крамы, калі пастаянны сядзелец па якіх-небудзь прычынах не мог працаваць. У такіх выпадках з казённага віннага склада ў манапольку дасылалі запаснога прадаўца і зборшчыка грошай, які праводзіў вопіс. Па выніках вопісу складаўся перадаткавы акт, у якім фіксавалася маёмасць крамы, піцця і парожні посуд. Калі пастаянны прадавец вяртаўся на працоўнае месца, акт складаўся зноў. Абавязкам сядзельца было недапушчэнне сітуацыі, калі ў краме скончылася гарэлка. Інфармацыя аб змяншэнні запасаў павінна была загадзя накіроўвацца ў вінны склад.

Сярэдні абарот казённых вінных крам складаў у 1907 г. 1 876,3 вядра, што адпавядала прыкладна 15 950 руб. Грошы з манаполек тройчы ў месяц збіраліся зборшчыкам, што быў замацаваны за вінным складам, ці маглі перадавацца акцызным чыноўнікам, якія праводзілі інспекцыю крам, або адсылаліся поштай самімі сядзельцамі [10, арк. 94, 101].

Улічваючы абароты і прыбыткі, праца сядзельца з'яўлялася не зусім бяспечнай. Ва ўмовах рэвалюцыі 1905–1907 гг. пракацілася хваля пагромаў і падпалаў манаполек. За 1906 г. па Віцебскай губерні было падпалена 8 манаполек, 17 манаполек было абрабавана. Агулам іх страты склалі 6 шыльдаў і 242,9 вядра гарэлкі [5, арк. 70–75]. На наступны год тут распачаліся амаль баявыя дзеянні, агляд якіх зробім на аснове даных па Віцебскім павеце. Сум-

ным рэкардсменам была манаполька ў в. Карусі Віцебскага павета, на якую нападалі пяць разоў. Падчас апошняга, у сакавіку 1907 г., сядзелец адкрыў агонь па ўзброеных нападніках, што прымусіла іх збегчы. У маёнтку Красыні ў маі сядзелец вымушаны быў адстрэльвацца, выкарыстаўшы дзве стрэльбы і рэвальвер. У маёнтку Стайкі сядзелец адмовіўся аддаваць грошы і быў забіты. Падобны выпадак адбыўся і ў засценку Ласосінка. А вось у в. Замглін сядзелец аддаў рабаўнікам выручку – 636 руб., уратаваўшы сабе жыццё. Аднак затым ён быў пераведзены ў іншую манапольку, якая ў хуткім часе была ліквідавана, а ён звольнены [6, арк. 95–97]. Узброеныя напады на манаполькі тут фіксаваліся да 1911 г. Тады было зафіксавана два выпадкі, адзін з якіх скончыўся забойствам сядзельца [11, арк. 5].

Няпростая была сітуацыя і ў іншых рэгіёнах. У кастрычніку 1909 г. адбылося нападенне на манапольку ў Гродна, дзе два салдаты ўварваліся ў краму, забілі адну дзяўчыну, паранілі сядзельцу і яе дачку [12, с. 2]. У лістападзе таго ж года ўзброеная банда абрабавала манапольку ў вёсцы Крупец Гомельскага павета. Прыхапіўшы 300 руб., бандыты забілі сям'ю і гасцей мясцовага святара [13, с. 4].

Падчас мабілізацыі 1914 г. пагромы ці рабаванні вінных крам адзначаліся ў большасці паветаў беларускіх губерняў. Толькі на тэрыторыі Віцебскай губерні былі разрабаваны 23 вінныя крамы. Так, у Веліжы для своечасовай транспарціроўкі мабілізаваных не знайшлося падвод. Чакаючы транспарт, яны напіліся і разграмілі чатыры манаполькі ў горадзе. У вёсцы Цялятнікі Віцебскага павета мабілізаваныя з Сенненскага павета разрабавалі манапольку, нанёшышы шкоды на 700 руб. Прымяненнем зброі супраць мабілізаваных скончылася спроба нападу на манапольку на станцыі Лосвіца Віцебскага павета [14, арк. 50, 56, 66, 364]. У Лепельскім павеце мабілізаваныя кідаліся на штурм манаполек і баронячых іх паліцэйскіх з крыкамі «ўра» [15, с. 130]. 19 ліпеня 1914 г. у вёсцы Бытча Барысаўскага павета група мабілізаваных узяла штурмам манапольку і набрала гарэлкі на 14,45 руб. Ініцыятарам пагрому Н. Макарэвіча і А. Адамовіча пазбавілі ўсіх правоў і накіравалі ў арыштанцкія роты: першага – на тры гады, другога – на тры з паловай гады. У вёсцы Лошніца Барысаўскага павета падчас нападу на манапольку мабілізаваны Голуб даў поўхву сядзельцу, які спрабаваў спыніць пагромшчыкаў, у выніку ў таго лопнула перапонка ў вуху. Голуб атрымаў чатыры месяцы турмы [16, с. 4]. Да пагромаў падключыліся і тыя, хто не падлягаў мабілізацыі. Так, у вёсцы Лаварышкі Віленскага павета ўзброеныя кіямі і каменнямі 24 мясцовых сяліна пагражалі смерцю сядзельцу і стражніку, пасля выбілі вокны і дзверы манаполькі і набралі гарэлкі на 300 руб., а пазней у Лаварышках і Міцкунах абрабавалі некалькі хат [17, с. 4].

Але лёс манаполек і іх сядзельцаў быў вырашаны яшчэ вясной 1914 г. 19 красавіка 1914 г. начальнік Галоўнага ўпраўлення неакладных збораў і казённага продажу піцей выдаў цыркуляр, дзе адзначалася, што галоўнай задачай мясцовых органаў акцызнага нагляду павінна стаць устанаўленне сярод насельніцтва цвярозасці. У першую чаргу гэтаму магло садзейнічаць скарачэнне месцаў гандлю алкаголем [18, арк. 47]. Пачалася кампанія па лікві-

дацыі манаполек. Зачыняліся яны ці рашэннем валасных сходаў, ці акцызным праўленнем. У Мінскай губерні з 525 манаполек да 1 студзеня 1915 г. было зачынена 326. У Віленскай губерні на сакавік 1915 г. з 286 манаполек засталася 97 [19, с. 4; 16, с. 3]. 30 кастрычніка 1915 г. выйшла пастанова Савета Міністраў аб ануляванні ўсіх арэндных дамоў, звязаных з наёмам памяшканняў для вырабу, захоўвання і продажу алкагольных напояў [20, с. 214–215].

З ліквідацыяй манаполек сядзельцы звальняліся са службы. Асобная сітуацыя склалася з сядзельцамі заходняй часткі Беларусі, што патрапіла пад германскую акупацыю ў 1915 г. Сядзельцы тых крам, што яшчэ дзейнічалі да надыходу нямецкіх войскаў, падлягалі абавязковай эвакуацыі як катэгорыя дзяржаўных служачых. У пачатку 1917 г. у Гродзенскае губернскае акцызнае праўленне, што знаходзілася ва эвакуацыі ў Рязанскай губерні, паступіла прашэнне сядзельцы казённых віннай крамы ў Бяроза-Картузскай Аляксандры Гомаліцкай. Яна прасіла прызначыць ёй грашовую дапамогу і скардзілася, што пад пагрозай судовага пакарання вымушана была пакінуць старую маці і эвакуіравацца на прыватнай фурманцы. Пры гэтым мясцовы акцызны чыноўнік даручыў ёй на захоўванне дакументацыю і грошы з манаполькі [21, арк. 270–220 адв.].

Катэгорыя сядзельцаў казённых вінных крам фактычна знікла разам з дзяржаўнай манаполіяй. Яны былі сваеасаблівымі праваднікамі дзяржаўнай палітыкі па рэгуляванні алкагольнага рынку, што вынікала з патрабаванняў да іх выключна хрысціянскай прыналежнасці і адсутнасці сувязяў з ранейшай піцейнай сістэмай. Правілы гандлю і сама асоба сядзельца, асабліва вялікія надзеі былі тут ва ўлады на жанчын, павінны былі спрыяць памеранаму спажыванню алкагольных напояў. Праца сядзельцаў добра аплачвалася, але была звязана з вялікай рызыкай, што часам прыводзіла да смерці апошніх.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Протько, Т. С. В борьбе за трезвость / Т. С. Протько; под ред. М. О. Бича. – Минск: Наука и техника, 1988. – 165 с.
2. Жолобова, Г. А. Виды питейных заведений и правовой режим розничной торговли спиртными напитками в России в царствование Александра III / Г. А. Жолобова // Актуальные проблемы российского права. – 2015. – № 1 (50) январь. – С. 18–24.
3. Казённая продажа вина / изд. Гл. Упр. Неоклад. сборов и казён. продажи питей. – СПб., 1900. – 228, [252] с.
4. Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі (НГАБ). – Ф. 2162. Воп. 1. Спр. 46.
5. НГАБ. – Ф. 2504. Воп. 1. Спр. 1561.
6. НГАБ. – Ф. 2504. Воп. 1. Спр. 1623.
7. Минское Русское Слово. – 1912. – № 19.
8. Веретило, Ю. В. Казённая винная лавка конца XIX в. (на примере Гродненского акцизного управления) / Ю. В. Веретило // Совершенствование системы подготовки кадров в высшем учебном заведении: перспективы опережающего развития: сб. науч. ст. / ГрГУ им. Я. Купалы; редкол.: В. М. Кривчиков (гл. ред.) [и др.]. – Гродно: ГрГУ им. Я. Купалы, 2023. – С. 352–355.

9. Первухина, А. А. Устройство казённых винных лавок в начале XX в. (на материалах Курганского уезда) / А. А. Первухина // Вестник Томского государственного университета. – 2019. – № 441. – С. 169–176.

10. НГАБ. – Ф. 2504. Воп. 1. Спр. 1651.

11. НГАБ. – Ф. 2504. Воп. 1. Спр. 1785.

12. Наша ніва. – 1910. – № 44.

13. Наша ніва. – 1910. – № 45.

14. НГАБ. – Ф. 1430. Воп. 1. Спр. 1.

15. Меньчєня, С. В. Погромы «винных» лавок на Лепельшчыне в июле 1914 г. / С. В. Меньчєня // VIII Лепельскія чытанні: матэрыялы навук.-практ. канф. (Лепель, 19 кастр. 2018 г.) / пад рэд. Я. А. Грэбєня. – Мінск: ІВЦ Мінфіна, 2019. – С. 128–132.

16. Наша ніва. – 1915. – № 9.

17. Наша ніва. – 1915. – № 10.

18. НГАБ (Гродна). – Ф. 30. Воп. 1. Спр. 604.

19. Наша ніва. – 1915. – № 2.

20. Авербах, Е. И. Законодательные акты, вызванные войною 1914–1916 гг.: законы, манифесты, рескрипты, указы, положения Совета Министров, военного и адмиралтейств советов: распоряжения и постановления министров и др. Т. 3: [Акты, обнародованные с сентября 1915 г. по март 1916 г., а также некоторые акты позднейшего времени] / Е. И. Авербах. – Петроград, 1916. – XXXII, 788 с.

21. НГАБ (Гродна). – Ф. 30. Воп. 1. Спр. 867.

(Дата поступления: 18.05.2024 г.)

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ В СБОРНИКЕ НАУЧНЫХ ТРУДОВ «ДОЛГИЙ XIX ВЕК» В ИСТОРИИ БЕЛАРУСИ И ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ: ИССЛЕДОВАНИЯ ПО НОВОЙ И НОВЕЙШЕЙ ИСТОРИИ»

Язык изложения материала публикации – русский или белорусский, текст должен соответствовать критериям научности, правилам грамматики и орфографии.

Объем статьи – до 40 000 знаков, текстовый редактор – Microsoft Word.

Статья должна включать следующие элементы:

- обязательно код УДК;
- название статьи на русском (белорусском) и английском языках;
- фамилия, имя и отчество автора полностью на русском (белорусском) и английском языках;
- место работы (название организации в соответствии с уставными документами) и должность на русском (белорусском) и английском языках;
- аннотация до 1000 знаков на русском (белорусском) и английском языках;
- ключевые слова на русском (белорусском) и английском языках, отделяются друг от друга точкой с запятой;
- список использованных источников, порядковые номера ссылок на источники в тексте приводятся внутри квадратных скобок [1, с. 23; 2, л. 10]. Список источников дублируется в транслитерации;
- дата поступления статьи в редакцию, подпись автора.

Текст статьи подается на бумажном или электронном носителе. Электронный вариант подается в формате xxxx.doc (название файла – фамилия автора).

Подача статьи рассматривается как согласие автора на ее размещение в электронных библиотеках. Автор заключает лицензионный договор с РИВШ на право использования научного произведения в данном сборнике.

Для аспирантов (doctoral candidate) обязательна рецензия научного руководителя или рекомендация кафедры.

Авторы несут ответственность за содержание предоставленных в статьях материалов, гарантируют, что они публикуются впервые и являются оригинальными.

Статьи, не соответствующие предъявляемым требованиям, с многочисленными орфографическими, грамматическими ошибками могут быть отклонены на любом этапе формирования сборника. Рукописи, не прошедшие рецензирование, не возвращаются и не обсуждаются.

Статью подавать лично по адресу: г. Минск, ул. Московская, 15, к. 729 либо на e-mail: LongXIXcnt@mail.ru.